

Melanowski, Władysław

Wspomnienia pośmiertne : Klemens Gerner (1892-1952)

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 45, 99-101

1952

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ogłosił drukiem następujące prace:

P o d r ę c z n i k i :

1) Podstawy elektrotechniki. 2) Pomiarы elektryczne. 3) Elektryczne przyrządy pomiarowe. 4) Wytrzymałość dielektryczna. 5) Przepięcia i ochrona przepięcia. 6) Pomiarы elektroenergetyczne i wysokonapięciowe i inne.

W a ż n i e j s z e p r a c e n a u k o w e :

- 1) *O zastosowaniach kondensatorów w elektrotechnice.*
- 2) *Podstawy wytrzymałości elektrycznej.*
- 3) *Izolatory wysokiego napięcia (1926 — 27).*
- 4) *Détermination expérimentale de la répartition du champ électrostatique à haute Fension (1931).*
- 5) *La méthode de compensation automatique adaptée à l'investigation des champs électriques (wspólnie ze St. Dunikowskim, 1931).*
- 6) *Badania prądów zmiennych przy wyładowaniach niezupełnych (wspólnie ze S. Szporem i J. Miłodrowskim, 1932).*
- 7) *Étude expérimentale des champs électriques à haute tension (1932).*
- 8) *Die Ausmessung eletrischer Hochspannungsfelder mittels Kompensationsmethoden (1933).*
- 9) *O dokładności metody prostownikowej przy pomiarze wysokiego napięcia (wspólnie z J. W. Jakubowskim, 1933).*
- 10) *O prawidłowości działania metody prostownikowej pomiaru wysokiego napięcia (wspólnie z J. W. Jakubowskim, 1933).*
- 11) *Aperçu général des propriés et méthodes d'essai des isolants solides (1933).*
- 12) *Einige Betrachtungen über die kaparitive Hochspannungsmessung und deren Fehler (1934).*
- 13) *Praca Ignacego Mościckiego z techniki wysokich napięć w świetle poglądów ówczesnych i obecnych (1934).*
- 14) *Considérations sur les méthodes de mesure de la répartition du champ électrique des isoleurs à haute tension dans les conditions de regime (1935).*
- 15) *Etat actuel de la mesure des très hautes tensions (1937).*
- 16) *Les sciences électrotechniques (1946).*

Jan Piotrowski

Klemens Gerner

(1892 — 1952)

Klemens Gerner urodził się w Serocku pod Warszawą. Po studiach w Kazaniu w 1914 roku uzyskał stopień lekarza, a w 1919 roku w Uniwersytecie Warszawskim — dyplom doktora medycyny.

Na początku pierwszej wojny światowej został powołany do wojska rosyjskiego i pracował w szpitalu zakaźnym polowym na froncie rumuńskim. W grudniu 1917 roku przeniósł się do oddziałów polskich w II Korpusie Wschodnim, gdzie jako lekarz naczelny brygady artylerii brał udział w bitwie z Niemcami pod Kaniowem. Tu dostał się do niewoli niemieckiej, w której był do listopada 1918 roku.

Po powrocie do kraju od grudnia 1918 roku został asystentem dr Edwarda Orłowskiego na oddziale chorób wewnętrznych szpitala Przemienienia Pańskiego na Pradze. Z początkiem 1919 roku zostaje powołany do Armii Polskiej na stanowisko komendanta szpitala zakaźnego. W 1922 roku powrócił na dawne stanowisko asystenta w szpitalu Przemienienia Pańskiego na Pradze, a jednocześnie pracował też w Zakładzie Anatomii Patologicznej U. W. pod kierunkiem prof. Józefa Hornowskiego. W 1924 roku został st. asystentem I Kliniki Chorób Wewn. U. W., pozostając na tym stanowisku 10 lat. W 1919 roku w wyniku konkursu uzyskał stypendium na wyjazd do Francji, gdzie studiował w Paryżu przez

pół roku hematologię i bakteriologię pod kierunkiem profesorów: Roussi, Payre i d'Herelle'a.

W roku 1934 na podstawie konkursu uzyskał stanowisko ordynatora w szpitalu zakaźnym św. Stanisława w Warszawie, gdzie pracował do wybuchu II wojny światowej w 1939 roku.

Zmobilizowany we wrześniu 1939 roku, został przydzielony do szpitala wojskowego w Zamościu, gdzie dostał się do niewoli niemieckiej, z której wrócił w październiku 1939 roku. Władze miejskie Warszawy powierzyły mu wkrótce potem stanowisko dyrektora szpitala zakaźnego na Chocimskiej 5. Stanowisko to Gerner zajmował w ciągu 13 lat do października 1952 roku.

Podczas okupacji prowadzenie szpitala zakaźnego nie tylko nie przeszkadzało mu w pracy naukowej, ale raczej było dla niego impulsem do prac naukowo-lekarskich, organizacji posiedzeń klinicznych w szpitalu oraz żywego udziału w kursach doształcających dla lekarzy i studentów oraz dla lekarzy powiatowych.

Po okupacji, wykorzystując wielkie doświadczenie własne, wykładał na kursach epidemiologicznych w Warszawie i w miastach prowincjonalnych. W 1949 roku uzyskał stopień docenta chorób wewnętrznych w U. W., a w 1950 roku został powołany na stanowisko profesora chorób zakaźnych Akademii Medycznej w Warszawie oraz na stanowisko ordynatora Miejskiego Szpitala Zakaźnego.

Od roku 1946 do końca życia był prezesem Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego. W 1951 roku został wybrany członkiem korespondentem Towarzystwa Naukowego Warszawskiego.

W 1952 roku za zasługi społeczno-lekarskie został odznaczony złotym krzyżem zasługi.

Prof. dr Klemens Gerner ogłosił drukiem 34 prace o charakterze naukowo-badawczym, poglądowym, monograficznym, podręcznikowym i kazuistycznym.

W pracach naukowo-badawczych opracował gruntownie szereg zagadnień klinicznych, w szczególności wpływ tarczycy na infekcję gruźliczą (1925), aktywację surowicy krwi soku żołądkowego (1928). Każda jego praca odznaczała się nie tylko wnikliwością i sumiennością, ale i wielką inwencją. W pracach tych nie zapominał nigdy, że dla badania lekarzowi nie wolno nigdy narażać chorego. Np. w pracy o „wlewaniu do dwunastnicy 2% roztworu kwasu solnego w celu rozpoznawania wrzodu dwunastnicy“ (1928) raczej krytycznie odniósł się do tego sposobu jako nie obojętnego dla stanu chorego. Praca jego pt. *Zmiana zawartości białka w surowicy krwi chorych na płonice*, wydana w 1950 r. przez T. N. W., ma też wybitną wartość naukową i kliniczną, gdyż ustala racjonalne cechy dwóch podstawowych okresów przebiegu płonicy: w pierwszym poziom białka w surowicy krwi jest niższy, a wyższy w drugim okresie. Badania jego podkreśliły znaczenie układu mimowolnego jako regulującego czynności ustroju w tym cierpieniu. Jeśli dodamy tu, że jako wnikliwy badacz Gerner porównuje zawartość białka w surowicy krwi w przebiegu innych chorób zakaźnych, to mieć będziemy pojęcie o zasięgu badań jego prac, opierających się zawsze i przede wszystkim na podstawach fizjologii ustroju zdrowego i chorego.

Z dziedziny chorób zakaźnych zawdzięczamy Mu obszerną monografię pt. *Dur plamisty i jego istota*, napisaną wspólnie z J. Walawskim. W pracy tej, opartej na badaniu przeszło 5000 chorych, jak pisze o tym J. Walawski, otworzył Gerner nowe horyzonty myśli klinicznej, dając przykład

należytego wyzyskania dla kliniki duru badań czysto teoretycznych. Wyniki szczegółowego badania mocznika i chlorków we krwi oraz odczynu Biernackiego powiązał on z rozważaniami patogenetycznymi w układzie mimowolnym.

Jeśli przejrzymy uważniej szereg jego obserwacji dotyczących różnych spraw chorobowych, jak stwardnienie nerek, choroby narządu trawienia, płamicy naczyniowo-porażennej na tle posocznicy, prosówki itd., to ujrzymy jego postać nie tylko jako wytrwanego klinicysty, ale i wybitnego uczonego-lekarza.

Jego poważny dorobek naukowy, zdolności pedagogiczne obok wielkiej skromności i prostoty pozostawiły wszystkim, którzy Go znali i z Nim współpracowali, niezatarte wspomnienie uczonego-lekarza i pełnowartościowego obywatela. Cześć Jego świetlanej pamięci!

Władysław Melanowski

Władysław Konopczyński

(1880 — 1952)

Władysław Konopczyński urodził się 26 listopada 1880 r. w Warszawie. Po ukończeniu Wydziału Prawnego Uniwersytetu Warszawskiego ze stopniem kandydata nauk wyjechał do Lwowa, gdzie studiował historię pod kierunkiem Szymona Askenezego i uzyskał stopień dr filozofii w r. 1907.

W r. 1911 habilitował się na Uniwersytecie Jagiellońskim. Jako pracę habilitacyjną przedłożył dwutomowe dzieło pt. *Polska w dobie wojny siedmioletniej*, które ukazało się w monografiach z dziejów nowożytnych, wydawanych przez Szymona Askenazego. W r. 1912 osiadł w Krakowie na stałe.

Po wybuchu I wojny światowej znalazł się w Szwecji, skąd wrócił już na katedrę, mianowany w r. 1917 profesorem historii Polski. W r. akad. 1938/39 był dziekanem Wydziału Filozoficznego. W listopadzie 1939 r. wywieziony został przez hitlerowców razem z innymi profesorami Uniwersytetu Krakowskiego do obozu w Sachsenhausen. Wrócił z obozu w lutym 1940 r., wykładał i prowadził seminarium na tajnym uniwersytecie aż do r. 1945, w którym podjął z powrotem normalną pracę profesorską. Ale przeżycia obozowe nie minęły bez następstw. Konopczyński zapadł na ciężką i przewlekłą chorobę serca. Przeniesiony na emeryturę, spędził resztę swego życia na pracy naukowej w domu. Zmarł po ciężkich cierpieniach 13 lipca 1952 r.

Pracę naukową rozpoczął Zmarły bardzo wcześnie. W roku śmierci przypadał właśnie jubileusz jej 50-lecia. Zaczął w r. 1902 od artykułów w Wielkiej Encyklopedii tzw. Sikorskiego. W r. 1904 na spółkę z późniejszym swoim szwagrem i profesorem odrodzonego Uniwersytetu Warszawskiego Karolem Lutostańskim tłumaczył Esmeina *Zasady prawa konstytucyjnego* (wyd. w Warszawie 1904 r.). Zaraz potem przeszedł jednakowoż do pracy w dziedzinie historii, nie wychodząc odąd z bibliotek i archiwów. Jeżeli chodzi o wiek XVIII, który stanowił główną dziedzinę jego zainteresowań i badań naukowych, imponował wiedzą i najgruntowniejszą znajomością epoki i całej odnośnej literatury. Nie zdarzyło się nigdy, aby nie znał lub co najmniej nie słyszał o jakiejś istniejącej publikacji w tym zakresie. Jeżeli chodzi o archiwa i zbiory archiwalne, wystarczy powiedzieć, że do tomu I swojej w gruncie rzeczy pierwszej ob-